

a pubertás kezdetén ellensége a táncnak, színháznak (mozinak, írhatta volna bele Kahl) s a regényolvasásnak. Műve éppen sokoldalúsága miatt érdemi meg a nem katolikus pedagógusok figyelmét is, azokhoz pedig, akik a Bibliothek der kath. Pädagogikból merítik pedagógiai alapelveiket, az önérzetes és tanult katolikus pedagógus bátor és őszinte hangján szól.

Czakó Ambró.

Dr. Paul Ranschburg: Die Leseschwäche und Rechenschwäche der Schulkinder im Lichte des Experiments. Berlin, 1916, Springer, VII+69 l., 2-80 M.

Az olvasás a gyermek általános szellemi fejlődésének egyik fokmérője. Az írott jelek iránti érdeklődés a 6. életévben kezdődik. Azonban itt is bizonyos ingadozás észlelhető a gyermekek különböző szellemi minősége szerint úgy, hogy igen fontos meghatározni azt a mértéket, amellyel az ép gyermek olvasás tekintetében még elválasztható a betegesen gyengetehetségű gyermektől. Ranschburgot ez a kérdés már évek óta foglalkoztatja: ily irányú vizsgálatokat először a főváros két elemi iskolájában, majd pedig az áll. kiegészítő iskola tanulóin végzett. Kísérleti eszköz a Ranschburg-féle mnemométer volt. Maga a módszer abban állott, hogy a mnemométer egyik korongjára 10 egyszótagú, másikkra pedig ugyanannyi kétszótagú szót írva, mind-egyik szó egy tized másodpercig exponáltatott, az egyes szavak hibátlan elolvasásának száma pedig az egész anyag százalékában fejeztetett ki. Ily módszerrel egy elemi iskola II. osztályának 100 tanulóját vizsgálta meg, azonkívül pedig a III. és IV. osztály 15 leggyengébben olvasó növendékét. Ugyancsak ilyen módszerrel vizsgálta meg továbbá a pszichológiai laboratóriumban az áll. kiegészítő iskolának szintén 100 tanulóját. A kísérleti eredmények főbb pontjai a következők:

Az olvasóképesség a gyermek életkorán kívül még különleges hajlamoknak is függvénye. Eltekintve az általános fejlődés egyéni ingadozásaitól a normalitás határain belül is, az olvasóképesség különböző típusai állapíthatók meg. Ezek a típusok bizonyos párhuzamos-ságot mutatnak a tanuló általános iskolai előmenetelével. A gyengetehetségű tanulók kivétel nélkül rossz olvasók is. A betegesen gyenge tehetségű tanuló olvasókészsége azonban mélyen alatta áll minden tekintetben az ugyanolyan életkorú, gyöngén olvasó normális tanulóé, nak. A normális tanulók körében az olvasókészség különböző fokai között nagy eltérések észlelhetők. Így az elemi iskola 4. o.-ban a tanulók jelentékeny százaléka nem tud olyan jól olvasni, mint a II. osztály legjobb tanulóí. Normális értéként 7—8 éves tanulóokra az egy tized másodperc alatt exponált egytagú szavak 75%-ban való

helyes reprodukálását lehet tekinteni. Ilyen érték a pathológiailag gyengetehetségű tanulók egyikénél sem fordul elő.

Ranschburgnak a számolásra vonatkozó vizsgálatai kimutatták, hogy még a legelemibb számolási műveletekben is bizonyos sajátlagos nehézségek mutatkoznak, amely nehézségek külső megnyilvánulása a feladat megoldásának időtartama. Nemesak $3+6$ nehezebb, mint $6+3$, hanem már $3+5$ is nehezebb, mint $3+4$ stb. A különböző számolási műveleteknek is különbözők a nehézségi fokai. Megfelelő begyakorlás esetén a számolási folyamatok összetettségéről nincs világos tudatunk. Mindamellett a vizsgálatok kimutatták, hogy a számolás még a legmagasabb fokú begyakorlás után sem tisztán mechanikus folyamat. Szükséges ugyanis, hogy e folyamatnak legalább a fiziológiai sora mindig teljes egészében meglegyen.

A számolókészségre vonatkozó vizsgálatokra legalkalmasabbak a tizes, illetőleg huszas számkörből vett egyszerű kivonások. Ezeknél a közepes időtartamot ötödmásodperc-órával mérjük s a munka minőségét a helyes megoldások számából állapítjuk meg. E vizsgálatok alapján a tanulók jó, közepes és gyenge tehetsége könnyűszerrel megállapítható. A számolási gyengeség — ezt a szerző *arithmasthenia*-nak nevezi — a hibás megoldások nagy számában, főleg azonban a helyes megoldások feltűnően hosszú időtartamában nyilvánul. Ranschburg több éven át folytatott részletes kísérletei arra az érdekes és nem várt eredményre vezettek, hogy a normálisan gyengetehetségű tanulók számolási gyengesége határozottan elválasztandó a pathologikusan gyenge számolók hasonló hibájától. Így pl. a II—IV. o. normális tanulóik között a leggyöngébb számolók is 20 feladat közül legalább 15-öt helyesen oldottak meg; a II—VI. o. pathologikusan gyenge tehetségű tanulóira ugyanilyen feladatokat róva, közülök 20% 15 példánál kevesebbet, 16.4% pedig 10 példánál kevesebbet oldott meg helyesen. Tehát már itt is olyan pathologikus tünetek mutatkoznak, amelyeket egyetlen normálisan gyenge tanulón sem észlelhetünk. Viszont azonban nem található a normalitásnak olyan zónája, mely egy pathologikusan debilis legjobb tanuló számára esetleg hozzáférhető nem volna.

Igen fontos és kívánatos lenne mindenesetre idevágó normális értékek megállapítása, valamint a normalitás ingadozási szélességeinek meghatározása. De a szerző által megállapított s az eddig használt normális feladatok is érdekes vizsgálatok tárgyai lehetnek. A szerző és tanítványai évek óta minden, pathologikus és kriminalisztikus szempontból érdekes egyént e normális feladatok segélyével megvizsgálják és az eredményeket összegyűjtik. A szerző véleménye szerint e vizsgálati módszer különösen negatív irányban ad határozott tájé-

koztatást, ha ugyanis a kitűzött normális feladatok megoldásában defektusok jelentkeznek, akkor az illető egyénről bátran állítható, hogy a felsőbb osztályokban nem halad majd előre s inkább a kisegítő iskolába való.

Érdekes és tanulságos könyvének befejezéseképen Ranschburg a számolási gyengeség javításának és gyógyításának kérdésével foglalkozik. Igen fontos szerinte, hogy a felmerülő verbális asszociációkat mindig tapasztalati, érzékileg megfogható módon ellenőrizhessük s ily módon e kapcsolatok helyességéről a tanulókat meggyőzzük. A normális számoló-gyengeség körében ily módszerrel javulás érhető el. A pathologikus számoló-gyengeséget azonban, mint az általános szellemi gyengeségnek csak egy rész-jelenségét, a kisegítő iskolában kell megfelelő módszerekkel csökkentenünk.

Ranschburg új könyvéből sok ösztönzést meríthetünk újabb, idetartozó kérdésekkel való foglalkozásra. Szerző az előszóban maga mondja, hogy főleg e célból óhajtotta fontos vizsgálati eredményeit nyilvánosságra hozni.

Lázár Szilárd.

Georges Demeny: L'éducation de l'effort. Psychologie—Physiologie. Paris, 1914. F. Alcan. VII+228 l.

A testi nevelésről szóló művek e mindenkor fontos, de napjainkban különösen időszerű kérdést rendszerint csupán szűkkörű szempontokból tárgyalják s nem tudják beleilleszteni a nevelés nagy munkájának egységes egészébe. Pedig a testi nevelést sem lehet elszigetelten, szerves összefüggéséből teljesen kiszakítva taglalni, hacsak nem akarjuk megbontani a nevelői ténykedéseknek a kitűzött cél elérhetése érdekében oly nagyon kívánatos egységét és összhangját.

Demeny szerencsésen elkerüli ezt a végzetes zátonyt azzal, hogy a testi nevelés kérdését emelkedettebb szempontból vizsgálja. Abból a klasszikus hagyományból indul ki, mely az erkölcsi szépséget párosítani akarja a testi szépséggel, a szép lelket a szép testtel. S mint-hogy a nevelés általában az ember tökéletesítésére, mint eszményi végcélra törekszik, a testi nevelés céljául önként kínálkozik az a feladat, hogy tökéletesítse az emberi testet az alak, termet, mozgások és munka tekintetében egyaránt. Mivel az élet lényege a tevékenység, cselekvés, munka, mindez pedig bizonyos erő kifejtés útján megy végbe, erő kifejtésre kell nevelni az ifjúságot, de az erő eszményét össze kell kapcsolnunk a szépség eszményével s meg kell nemesítenünk az erkölcsi eszmény beleolvasztásával. Az erő kifejtés megszokása mélységes erkölcsi nevelő hatást rejt magában. Az erő kifejtés útján végzett munka tökéletesíti, jobbá teszi az embert; a tevékeny és munkás élet bol-